

Q. F. F. Q. S. I. D. T. O. M.

SPECIMEN ACADEMICUM,

**PRÆSTANTIAM
HOMINIS PRÆ BRUTIS
DISQUIRENS,**

CUJUS

PARTEM PRIOREM,

CONSENSU AMPLISS. FACULT. PHILOSOPH.
IN REGIA AD AURAM ACADEMIA,

PRÆSIDE,

VIRO MAXIME REVERENDO atque CELEBERRIMO

**D:NO CAROLO
MESTERTON,**

S. S. THEOL. DOCT. LOG. & METAPH. PROFESS.
REG. & ORD.

PUBLICO EXAMINI MODESTE SUBMITTIT

ALEXANDER KRANCK,

OSTROBOTNIENSIS,

IN AUDIT. MAJ. DIE XIII. DECEMB. ANNI MDCCLX.

H. A. M. S.

ABOÆ Impressit.

VIRO Maxime Reverendo atque Celeberrimo,

D: NO CAROLO
MESTERTON,

S. S. Theol. DOCT. Log. & Metaphys. PROFESS.
Reg. & Ord.

Nec non

Ecclesiæ Pemar. PASTORI Vigilantissimo,
MÆCENATI OPTIMO.

Quæmadmodum Sol, seu rex atque moderator verum siderum splendidissimus, nitore & luce sua suavissima, omnia radiat atque illuminat, quæ in nostro systemate comprehenduntur, loca; ita & Magni Viri, quos Sapientia Creatrix donis maximis excellentissimisque ornavit, litterarum cultoribus eorumque musis, doctrina sua profundissima gratiaque suavissima lumen mutantur suum, quo alioquin totum orbem litterarium collustrant. Ne igitur succenseas Macenas Optime, quod opusculo huicce levidenti, omni nitore destituto, ex Nominis Tui splendore lucem fœnerari ausus sim. Sunt enim rationes innumera, quæ ad hocce me alliciunt propositum. Beneficia, quibus me cumulare non dedignatus es, ab illo usque tempore, quo mihi contigit felicitas illa exoptatissima, ut Filium Tuum rarissima indolenti, informationi

VIRO Amplissimo atque Spectatissimo,
D. NO DANIELI
GADOLIN,
CAMERARIO Provinciali Dignissimo,
Vigilantissimo,
NUTRITIO Liberalissimo, PATRONO In-
comparabili.

Si in aliqua re stupenda & mirifica Creatoris Omnipotentis o-
lucescit sapientia, certe & in hoc, quod ita homines con-
diderit, ut quidam majoribus & sublimioribus exornati a-
nima donis, theatrum hoc actualitatis ingrediantur, alii minori-
bus. Alii enim in scenam hanc prodeunt praediti intellectu splen-
didissimo, ingenique vi excellentissima, cujus ope ad res arduas
difficillimasque obeundas mira feruntur alacritate. Hosce saplen-
tia suae thesauros in Te, Vir Amplissime, quasi consuere fecit i-
dem Numen, adeo ut admirationem jure omnino merearis maxi-
mam. Hinc factum est, ut intima scientiarum delubra secretissi-
maque earundem adyta non quasi per transfennam adspexeris sed
exacte perlustraveris. His itaque rite perpensis, utrum pagellas
haec, vacillanti admodum penicillo adumbratas, Nomine Tuo ve-
neratione

mationi meae traditum viderem, tanta sunt, ut facundiam meam, que nulla est, in totum eludant, & venerationis stupore animum meum, penitus obruant Ne itaque mireris Vir longe Celeberrime, quod ego tantum verbo significare non erubescam, me totum in aere Tuo esse submersum. De cetero humillimus oro, digneris lucubrationes hasce, rudi Minerva elaboratas, quas in signum gratissimi devotissimique animi Tibi dedico, solito, hoc est, gratioso adficere vultu, & me meamque fortunam ut beneque ita & posthac gratiosae Tuae tutela habere commendatam. Ego DEUM Ter Optimum Maximum, Omnium rerum moderatorem omnisque felicitatis statorem Sapientissimum, ardentissimis defatigare precibus nunquam intermittam, velit Te, Vir Maxime Reverende, in ultimam, quam caducum hocce rerum habitaculum, fert annorum seriem, salvum & sospitem servare, in Ecclesia & Reipublica nostra litteraria fulcrum desideratissimum, & familiae Tuae nobilissima delictum & patrocinium longe maximum, exoptatissimum. Sic roget, rovereque continuabit, quamdiu spiritus hos regit aereus.

NOMINIS TUI Celeberrimi

devotissimus cultor,
ALEXANDER KRANCK.

neratione dignissimo consecrare audeverem, non mirum si animus
hastationi sua iusta adfixus maneret; nisi ex altera parte animo
revolverem quantis ab eo usque tempore, quo Filii Tui uti unicus
ita & rarissima indolis, informationem mihi demandatam voluisti,
me beneficiis ornaveris, tantis quidem ut iisdem delineandis predi-
candisque ne ipsa quidem s'vada facundissima, neaum lingua mea
in clathris suis balbutiens sufficiat. Tot enim tantaque gratia &
favoris Tui expertus sum documenta, ut vel sola memoria vires
ingenii mei ex toto sufflaminent. Sed quamvis facultas mihi de-
sit, ut hunc Tuum favorem, Vir Spectatissime, maximum, ne
colere quidem ex merito nedum rependere queam, humillimus ta-
men oro atque obtestor, velis munusculum hocce levitante, quod
Tibi pia mente offero, in perpetuam submissa & nunquam inter-
moritura venerationis accipere tesseram, meque ulteriori Tua gra-
tia beare. Permite quoque ut pagella haec incompta atque omni
elegantia destituta, a Nomine Tuo iudicis mutuari queant.
Meum de cetero erit votis calidissimis ardentissimisque suspiriis
Summum Universi Arbitrum implorare, ut omnigena, cujus in
his terris sis capax, Te mactet felicitate. Vivas itaque Vir Am-
plissime, vitam diuturnam & felicem! Vivas decus & emolu-
mentum Republica! Vivas eruditorum ornamentum exoptatissi-
mum! Vivas denique splendidissima Tua familia deliciaum s'vavis-
simum & fulcrum desideratissimum! Ut & ego de Fautore be-
nignissimo mihi quam diutissime gratulari queam. Sic ex intimo
pectore voveret vovebitque ad cineres

NOMINIS TUI Amplissimi

devotissimus cultor,

ALEXANDER KRANCK.

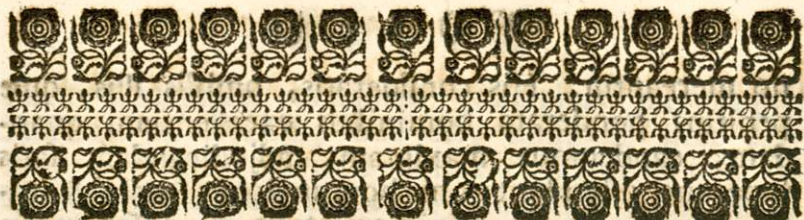
VIRO *Plurimum Reverendo atque Praclarissimo,*
D: no Mag. JACOBO FALANDER,
PASTORI Ecclesiae, quæ DEO in Carlö colligitur,
Vigilantissimo, Adcuratissimo,
PARENTI Optimo, indulgentissimo.

UT tristissimam illam censeo diem, qua Parente Optimo in ætate re-
nerrima præmature orbatus fui, ita felicissimam illam agnosco, qua Te
DEUS Ter Optimus Maximus Parentem mihi constituere voluit In-
dulgentissimum Propensissimum. Tot tantaque Tui, Parens Optime, fla-
grantis sanc amoris Paterni bonitatisque profus singularis mihi ob oculos
versantur documenta, quor quantaque mihi unquam exoptare queam. Rem
non difficillimam solum in me suscipere, verum etiam arrogantiam redo-
lerem, si eadem rudi verborum firmate delineare sustinerem. Etenim Tu,
Parens Optime, ipse studiorum meorum optimus fuisti Moderator; Tu ad-
hortationibus Tuis Paternis me ad virtutem & veram pietatem duxisti; Tuis
impensis Scholam frequentavi; Tu denique studiorum meorum promovendo-
rum gratia me ad hæc musarum delubra misisti. Verbo: Omnia fere post
DEUM Tibi debeo. Hinc itaque non possum non, quando hæc pia evolve
revolveque memoria, obstupescere, nam unde tanta rependam beneficia,
nihil præter nunquam emorituram mentis habeo venerationem, & hoc
quod me mirum quantum exultare facit, est quod certo certius sciam Te
ex satu hoc adeo largo nullam aliam expectare messem emetendam. Acci-
pe igitur, Parens Optimo, serena qua soles fronte hæc venerationis publi-
cæ primitias, quas Tibi non potui non consecrare, ceu tesseram quandam
pietatis meæ nunquam defuturæ. De cetero humillimus oro, velis, Parens
Optime, me in posterum eodem affectu, quo cœpisti, amplecti, meamque
fortunam Tibi commendaram habere. Meum erit Summum numen semper
calidissimis implorare precibus, velir Te, Parens Optime, quavis coronare
atque condecorare felicitate, omniaque faustissima, quæ ipse Tibimet exopt-
es, largiri. Vivas, ! Vigeas! Florescas in Nestoreos annos salvus &
solpes, in meum nostrorumque omnium gaudium exoptatissimum, sulcrum &
solatium certissimum jucundissimumque. Et tandem dum jussu Creatoris
Omnipotentis cana ætas dies Tuos ad finem perductura est, Vivas vitam in
æterna cælicolarum beatitudine felicissimam. sic vovet, qui ad ultimum
usque vitæ halitum permanurus est

PARENTIS Indulgentissimi

Filius obedientissimus,
ALEXANDER KRANCK.

ALEXANDER KRANCK

§. I.

Ti laxissimas, ita & periculosissimas malitiæ suæ Fanatici tradidere habenas, qui balbutire haud erubescunt, hominem inter & bruta parum vel nihil intercedere discriminis. Blaterant enim homines hujus furfuris, animam humanam illius esse indolis ac brutorum, & differentiam, si qua fuerit, modo in eo consistere, quod homines majoris calliditatis prudentiæque capaces sint, quam bruta animantia, adeo ut facilius ad varias certasque res discendas exercendasque adduci possint, quod potius structuræ corporis & variæ cerebri constitutioni ejusdemque magnitudini, quam enti cuidam a corpore diverso attribuendum arbitrantur. Ut infulsißimam immortalitatiq̃ue animarum humanarum inimicissimam hanc salamandram eo facilius mundo ad fanas in hominibus exstingvendas notiones obtrudere queant, faciunt comparationem inter hominem male educatum, & ejusmodi animalia, in quibus haud raro tot & tanta calliditatis deprehendimus specimina, ut admirationem jure omni-

no mereantur. His consideratis, omiſſis illis, quæ penitus ponderata hominibus excellentiam quandam, eandemque maximam, adjudicandam ſatis ſuperque oſtendunt, hi homunciones male & nimis præcipitanter minimam tantum differentiam eſſe concludunt. Ex his veſaniæ præcipitiſ detruſi in alia æque periculofa, quæ cum allatis indivulſo vinculo connexa ſunt, miſerrime incidunt. Negant nimirum immortalitatem animæ, aliamque poſt hanc fruſtra exſpectandam eſſe vitam contendunt, urgentes hominem nudo conſtare corpore, animamque ſaltem aliquid eſſe accidentis (a), vel vocabulum, non aliud ſignificans, quam nudum cerebri laborantis figmentum, quod ad inſtar ſomnii ſvaviſſimi in propria ſua notione evaneſceret. Nec mirum eſt, illos in tot adeoque hirsuta abſurditatum monſtra incidiſſe; quia animam non, ceu ens quoddam ſimplex, in cerebello ſuo delineaverunt, ſed finxerunt eandem ſubtiliſſima, aërea, ignea, cryſtallina, & nescio cujus generis, materia conſtantem, quæ non potuit non ob partium ſeparabilitatem corruptioni, uti omnis reliqua materia, eſſe obnoxia. Aſt ſi unquam in aliis, certe & in hoc, graviffimo alioquin religionis momento, nunquam ſatis deplorandum illud generis noſtri vitium eluceſcit; quod ſcil. pauciſſimi mortalium media ceu tutiſſima in hujus veritatis investigatione inceſſerint incedantque via; maximam vero partem alterutri ad hæſiſſe & adhuc adhærere extremo triſtiſſima loquitur experientia.

Nam

Nam Charybdi evitantes præcipites plerumque incidunt in scyllam, hoc est, animam licet pro-
 ente a corpore diverso habeant, illam tamen in
 brutis animantibus æque ac hominibus inesse unius
 ejusdemque indolis, hoc est rationalem; quo, quan-
 tumvis frustraneo ausu, differentiam illam essentia-
 lem, quæ inter homines atque bruta animantia
 revera intercedit, tollere allaborant; nam licet bru-
 ta animantia non sint meræ machinæ corporeæ,
 quemadmodum Cartesius & plures alii contendunt;
 nemo tamen, nisi lippientibus plane oculis bruto-
 rum animantium consideraverit naturam, ideas di-
 stinctas vel potentiam formandi notiones universa-
 les illis adferit; quippe quod vel ipsa corporis stru-
 ctura, quam sapientia Divina non potuit non in
 exactissima harmonia & naturæ atque indoli ani-
 mæ accommodatissimam fabricare, plus satis ob o-
 culos ponat. Cum igitur specimen quoddam in
 lucem emitteremus Academicum, operæ pretium
 duximus pro modulo ingenii paucissimis indagare
 præstantiam hominis præbrutis. Quod dum factu-
 ri sumus, Te, Lector Benevole, qua par est ob-
 servantia rogamus, velis tenuitati juvenilis ingenii
 humaniter ignoscere & pagellas hæc incommo-
 ditiori perstringere censura.

(*) Vide Walchii Lex. Phil. sub tit. de Mensch.

§. II.

UT eo melius ea, quæ allaturi sumus, ex voto
 A 2 succ-

succedant, lubet omnium primo paucis evolvere convenientiam homines inter & bruta. Quando oculis attentis naturam omnium in universum animalium perlustramus, tria præcipue notionum genera nobis sunt obvia, quibus convenientiam & differentiam animalium absolvi nemo non videt. In duobus illis prioribus notionum generibus, non solum occurrunt nobis notiones, quæ essentiam animalium in primo suo conceptu materiali constituunt, hoc est, quæ nihil quicquam ad inexistentiam suam determinandam intelligendamque in essentia animali præsupponunt, sed conceptum ejus primum (materiale scil.) ex toto absolvunt; verum etiam notiones, quæ essentiæ seu conceptui primo rationem inexistentiæ suæ ita involvunt, ut sine totali ipsius essentiæ destructione separari nequeant. Illæ essentialium veniunt nomine, hæ vero attributorum. In ultima classe collocatæ sunt adfectiones, quæ cur animali inexistant naturæ, rationem non unice in ipsa essentia aut attributis, sed in causis ab essentia & attributis diversis, habent, & accidentalium numerum absolvere solent. Ex hisce sine ulteriori disquisitione patere existimaverimus, tam convenientiam, quam differentiam inter hominem & animalia esse certo respectu essentialem & accidentalem. Et quemadmodum res est notissima, de qua, vel saltem nemo alius, nisi ille, qui materialismo est infectus dubitat hominem duabus essentialibus constare partibus, corpore scil. organico & anima rationali;

tionali; & bruta animantia quoque corpore organico & anima sua quantumvis irrationali, non destitui, sana quemvis evincit attentio; ita & convenientiam differentiamque, quæ inter hominem & bruta intercedit, tam essentialem, quam accidentalem, in tres abire ramos, quis est? qui non videat; hoc est, convenientiam & differentiam, de qua loquimur aliam esse corporis, aliam animæ, aliam denique ex toto composito profluentem.

§. III.

His præstruētis facillimam nobis jam patere existimaverimus viam ad convenientiam inter hominem & bruta brebiter evolvendam. Comprehenduntur bruta animantia & homines sub uno eodemque genere animalium; nam constat homo æque ac bruta animantia corpore & anima. At quemadmodum animæ hæ in multis conveniunt, ita & corpora; quippe quæ in utraque specie non solum cum artificiosissimis & ad functiones animales necessariis organis sensoriis sapientissima Numinis fabricaverit manus, verum etiam infinitis iisdemque minutissimis, stupendaque arte confectis, canalibus, vasculis, sanguine per totum corpus ambulatorio, vel succo quodam, sanguinis vices agente repletis, aliisque ejusmodi, quæ ad functiones vitales peragendas requiruntur, Provida Divina instruxit cura. Quod hic de corporis huma-

ni, vel superioris generis animalis structura jam diximus, valet id quoque speciali quodam modo de quadrupedibus, qui præter hæc in multis aliis conveniunt cum Homine. *Homo neque Lapis, neque Planta est, sed Animal; namque eum in modum vivit & movetur; jam vero non est Vermis, sic enim pede unico contentus foret. Nec Insectum, sic enim Antennas habiturus esset. Nec Piscis est, quod careat Pinnis. Nec vero Avis, quod Pennis careat. Imo Quadrupes est; gaudet ore, similiter constituto ut in reliquis Quadrupedibus, denique quatuor Pedibus, quamvis duobus ingrediatur, duobus obvia prehendat.* Inquit D:nus Arch. LINNÆUS in Ejusdem Fauna Svecica. Et licet erecto corpore incedere hominibus proprium fere sit, reperitur tamen species quædam simiarum, quæ hac in re Hominem exacte imitantur. Hæc & alia ejusmodi fabricam corporis humani & Animalis absolventia, qui justa scrutinii pensitaverit lance, sine difficultate deprehendet corpus humanum cum corporibus brutorum haud in paucis convenire. Quod ad convenientiam quæ inter animam hominis & animalis intercedit, attinet, hæc certe non est minima licet ita non emineat ac corporis; Nam utraque harum est simplex sensationeque sui aliarumque rerum prædita, quod ulterius patebit, quando attentionem nostram simul convenientiæ quæ ex toto composito profluit, adfigemus. Concessit Creator omnibus animalibus, quibus hominem etiam annumeramus, organa sensoria, quæ sunt quasi fenestra animæ, quia his in
anima

anima excitantur ejusmodi ideae & representationes, quae cum ipsis rebus seu objectis sunt conformes, adeo ut anima vi harum valeat unam rem ab altera dignoscere discernereque, & quidem ita, ut haud pauca bruta animantia hisce animae sensationibus, utpote quae ex inferioribus animae facultatibus unice deducuntur, nos multis parasangis antecellere videantur, secundum tritum illud:

*Nos aper auditu, praecellit aranea tactu,
Canis odoratu, lynx visu simia gustu.*

Ast memoria sine idearum claritate nullum invenit locum, quia ideae obscurae ejus sunt indolis, ut ne res quidem praesentes a se invicem distingvere valeant, nedum ideas ante habitas reproducere reproductasque dignoscere.

§. IV.

QUOD in §. antecedente homines cum brutis animantibus in facultate cognoscitiva inferiori convenire demonstratum ivimus, id etiam de facultate appetitiva seu sensitiva, ut jam evictum eamus, ipse rei requiritur ordo. Bruta aequae ac homines, praeterquam quod instinctu & desiderio quodam naturali ad genus suum propagandum ferantur, ea, quae sensibus eorum grata obveniunt, summopere appetere, illa vero, quae in iis ingratum excitant sensum, maximo cum horrore averfari, & ut a se eadem depellere queant omnibus al-
labo-

laborare viribus, experientia rotundo loquitur ore. Hinc provenit illud, quod in omnibus, quibus sensus sui inest, commune esse videmus, ut nihil quidquam se ipsis carius habeant, seu ipsorum conservacioni quibuscunque modis consultum eant, atque omnia, quæ vitæ eorum insidias struunt vel eidem conservandæ aliqua ratione impedimento sunt, vi adgredi conentur & ut injurias illatas data occasione vindicare possint, vehementi flagrant desiderio. Hinc lamentabili ululanteque voce pericula sua imminencia deplorant fugaque eludere adnituntur. Hinc denique querela lacrymarumque tristitia doloris sui gravitatem significare, commiserationemque in aliis excitare pergunt. Verbo: Conveniunt homines & bruta invicem mirum quantum, præter fabricam corporis maxime harmonicam & animæ simplicitatem, quoad totum compositum in sensatione, imaginatione, memoria, desiderio rerum gratarum, & averfatione malorum, quibus mira illa docilitas, quam in brutis animantibus, haud raro, admiramur, accidit. Et quemadmodum totum hoc universum perpetuo quodam motu agitur, ita & animalia, quamvis horum motus longe aliter comparatus sit; quippe quæ una cum hominibus habeant facultatem loco motivam: ea ratione, ut motum suum pro lubitu possint incipere, certo modo determinare, ad certum locum dirigere & tandem sponte eundem sistere. Unde vel nobis non monentibus plus satis liquet impræsentiarum sermonem non esse de motu

tu corporis mechanico, in quo quantum animalia cum hominibus conveniant, physiologi plus satis testantur. Porro: maximo amore bruta in pullos suos flagrant, adeo ut illis non tantum alimentum parent, verum etiam variis omnibusque, quibus fieri potest, modis, eosdem defendant. In eo insuper brutorum cum hominibus elucescit convenientia, quod bruta æque ac Homines morbis quibusdam sint obnoxia, esuriant, comedant, fatigentur, dormiant, crescant, senescant, & tandem viribus dilapsis, e vita decedant. Sunt præter allata, infinita alia, quæ convenientiam hominis cum brutis arguunt, sed quum nec pagina nec vires his omnibus indagandis sufficiant & allata penitus ponderata ejus sint indolis, ut nemo nisi undas in simpulo excitare voluerit, de veritate rei adstructæ dubitare queat, pluribus proferendis superfedentes, ad reliqua pergamus delineanda.

§. V.

EX his, quæ in paragrapho præcedenti enucleavimus, satis patere existimamus, quandam dari convenientiam homines inter & bruta: jam itaque ut differentiam tam essentialem quam accidentalem, quæ est inter homines & reliqua animalia delineemus, instituti postulat ratio. Atque sic primum ad essentialem investigandam differentiam nosmet accingimus. Condidit DEUS ter Optimus Maximus omnes res creatas ita, ut in illis varios diversosque perfectionum gradus conspiciamus,

mus, & id quidem, non tantum in rebus inanimatis, verum etiam in animalibus, quæ satis superque ob oculos ponunt sapientiam Divinam in rebus creandis nullum admisisse saltum. Quod gratis dictum nemo, nisi admodum hospes fuerit rerum creaturarum, dixerit; nam qui vel tantillum naturam hanc creatam & inter cetera varias illas animalium species, quibus totum globum nostrum terraqueum abundanter scatere, videmus, consideraverit, facillimo deprehendet negotio, allatam veritatem sua, eademque evidentissima radiare luce. Facillime inquam deprehendet; nam quot sunt species animalium, sunt autem fere infinitæ, tot quoque rei hujus sunt testimonia luculentissima. Et licet nos in præsentî diversos perfectionum gradus in diversis animalium speciebus dari contendamus; hoc tamen non ita intellectum volumus, quasi omnes species finibus, quos Sapientia Divina per eas intendit obtinendos, non sufficerent; sed quemadmodum fines Divini sunt diversæ indolis, ita in animalibus diversas quoque requirunt perfectiones, quæ differentiam specificam inter animalia constituunt. Diversitatem harum perfectionum tam in perfectiori corporis structura, quam in facultatibus animæ inquirendam esse, ipsa consideratio Sapientiæ Divinæ, sudo clarius ostendit; quippe quæ non potuit non perfectiori corpori perfectiorem animam præficere, quia alioquin frustraneæ forent illæ perfectiones quibus perfectiones in altera compositi parte non exacte responderent. Quod
 sic

sic ex notione Sapientiae Divinae deductum vivimus, id experientia quoque omni exceptione major luculentissimis confirmat exemplis. Inter infinitas illas animalium species, quae supremum perfectionis gradum sibi vindicat, est homo, qui cum in corporis perfectionibus, tum in animae dotibus praereliquis quam longissime eminent. Corpus ceu habitaculum animae nobilissimum, est artificium quoddam plane incomparabile, vel ut alienis utar verbis, quae in Historia Animalium leguntur & ita audiunt:

“Thetta Själens härberge, Kroppen, är en Konst-
 bygnad, som alla Människjors snille ännu ej hun-
 nit förstå sig uppå, til bewis, at Själens för hwars
 skull thetta Huset blifwit upfatt, är et obeskrif-
 weligen högt och förträffeligit wäsende; ty ju
 ädlare Person ju bättre Quarter: och ju konstiga-
 re Bygnad, ju större är then som skal bo ther-
 uti.” Cerebrum, ceu ergasterium animae longe
 nobilissimum, in infantulis etiam majus est quam
 in animalibus, quantumvis alioquin maximae cor-
 poris molis. Hæc fuit causa, cur haud pauci
 mortalium, nescio quibus lenociniis fascinati, ar-
 bitrati sunt nullam aliam inter homines intercede-
 re differentiam, quam quae in magnitudine cere-
 bri est fundata, non considerantes cerebrum de-
 bere esse accommodatum naturae animae humanae,
 quae licet in inferioribus suis facultatibus, uti su-
 pra demonstratum est, conveniat cum anima bru-
 torum animantium, in superioribus vero mirum
 in modum ab hac differt, hoc est, per intellectum

& voluntatem, quibus donis prætioſiſſimis carent
bruta animalia. Indidit DEUS animis hominum
potentiam, notitiam entis cujuſdam perfectiſſimi,
ſeu exiſtentia Divina, hujus mundi creatoris at-
que gubernatoris potentiſſimi adquirendi; quia in-
tellectus, qui eſt facultas res diſtincte ſibi repræ-
ſentandi, facillime hanc notitiam e ſuis clathris e-
volvere poteſt, modo debita attentione reflexione-
que exiſtentiam ſuam & aliarum rerum, ſyſtema
mundanum abſolventium perluftrèt. Et licet in-
fantuli uſu & exercitio rationis deſtituantur, ta-
men de potentia, eademque proxima nexum veri-
tatum perſpiciendi gloriari poſſunt præ brutis ani-
mantibus, quorum potentia cognofcitiva nunquam
ultra ſpharam idearum clararum, ſeu analogon
rationis aſcendit. Porro: Diximus hominem li-
bera voluntate, hoc eſt; facultate bonum diſtincte
cognitum appetendi, & malum diſtincte cognitum
averſandi, condecoratum eſſe; adeo ut eligere queat
quod ipſi maxime arridet, id autem quod ſibi non
convenire videt, averſari & omni repellere niſu.
Non utique homo per intrinſecam aliquam neceſſi-
tatem ad hoc illudve eligendum vel appetendum,
alterumque averſandum & repudiandum cogi pot-
eſt, ſed libere ſponteque ſuas determinat actiones.
Bruta autem libertate & voluntate deſtituuntur,
quippe quæ licet, uti ex antecedentibus patet, fa-
cultatem bona appetendi & mala averſandi habeant
& revera grata ſenſibus appetant & ingrata aver-
ſantur; quum tamen ex diſtincta boni & mali co-
gnitio-

gnitione appetitus & aversatio eorum non exoritur, sed cæco quasi impetu hoc est, necessitate quadam intrinseca in omnibus eorum actionibus ferantur; sicut clarius esse existimaverimus hac in re maximam inter hominem & bruta animantia intercedere differentiam, quæ eo major evadit, quo magis hæ facultates animæ rationalis justo atque debito usu in actum producuntur & ad vitam nostram dirigendam feliciorumque reddendam applicantur. Nam hinc gaudent homines vocibus articulatis, quibus suas aliis exprimere possunt sententias; bruta autem licet longa institutione verba nonnulla exprimere atque memoriter recitare queant, nunquam tamen ita loqui didicerunt, ut occasione emergenti verba ad sensa animæ suæ significanda aptare & utcumque loqui noverint. Argumentum hoc, ex loquela, quam jure meritoque interpretem animæ nobilissimam vocandam esse, nemo facile inficiabit, deductum, tanti est ponderis, ut palmam reliquis fere omnibus præcipiat. Nam sine loquela omnes rationis thesauri, quantumvis præciosissimi, frustranei forent, & inculti Tantaleam hominis deplorarent miseriam, imo tantum abesset, ut homo a brutis animantibus gradu quodam differret, ut potius conditio ipsius longe deterior foret; quod vel ex illis plus satis elucescit, qui inter bestias, separati ab omni hominum commercio, uti sylvestrem, ita & miserissimam egerunt vitam. Loquela intellectus divitiæ quæ si exhauriuntur, ideæ & notiones distinctæ e

mutantur

B 3

confusio-

confusionum nubibus evolvuntur, omnes scientiæ & pharetris suis gravidis depromuntur expoliunturque; hæc hominibus socialitatem injungit colendam; hæc civitates constituuntur, constitutæ adornantur, reguntur & ad florem perducuntur; eleganter itaque in hanc rem dixit Michaëli Picartus: *Natura nihil facit frustra; natura tribuit homini sermonem, quem aliis animalibus negavit. Frustra ergo non dedit. Sermonis autem usus nullus est, nisi communitate & conversatione. Ergo quia sermo soli homini datus, sequitur eum solum maxime civilem esse.* Ex duabus hisce animæ facultatibus, intellectu scilicet & libera voluntate sequitur quoque illud, quod homo sit legi Divinæ obnoxius. Nam, quemadmodum jam ex antecedentibus liquet, homini præ brutis competit cognitio, quæ non solum notionibus singularibus, verum etiam universalibus, absolvitur, hoc est, ideas distinctas, completas & haud raro adæquatas sibi acquirere potest homo, adeo ut actionum suarum moralitatem seu relationem ad Legem Divinam sine arduo quodam labore evolvere, atque cognita actionum moralitate, libera sua voluntate eas, quas Legi Divinæ naturali conformes deprehendit, eligere, eas vero, quas inimicis cornibus cum summis perfectionibus Divinis dimicare videt, omittere valeat; hac enim in re consistit ipsa libertatis veræ notio seu essentia. Lex hæc, quam homini Divinitus injunctam diximus, obstringit hominem, ad DEUM ceu Creatorem suum benignissimum cognoscendum & cognitum

gnitum devotissima atque religiosa mentis pietate colendum, venerandum æternarumque laudum hymnis celebrandum. O! quantum homo in hoc quoque momento gravissimi alioquin ponderis ab animalibus irrationalibus differt; objectivas quidem laudes animalia DEO, quatenus in statione sua manent, decantant, hoc est, occasionem tantum nobis, potentiam, sapientiam & bonitatem DEI plane stupendam agnoscendi præbent, sed ipsa DEO collaudando hymnos contexere non ut homines possunt. Obstringit insuper lex hæc hominem, ut conservationi sui ipsius perfectionibus Divinis rite cognitis convenienter consulat & ad auxilia mutua ferenda sit paratissimus, rebusque futuris debita prospiciat prudentia, in quam rem præter multa alia Cicero eleganter in Libro I. De Offic. Cap. IV: differit, dicens: *Inter hominem & belluam hoc maxime interest, quod hæc tantum, quantum sensu movetur, ad id solum, quod adest, quodque præsens est, se accommodat, paululum admodum sentiens præteritum aut futurum; homo autem quod rationis est particeps, per quam consequentia cernit, causas rerum videt, earumque progressus, & quasi antecessiones non ignorat, similitudines comparat, rebusque præsentibus adjungit, atque annectit futuras, facile totius vitæ cursum videt, ad eamque degendam præparat res necessarias. Eademque natura vi rationis hominem conciliat homini & ad orationis & ad vitæ societatem. Et paucis interjectis; imprimis hominis est propria veri inquisitio atque investigatio.*

§. VI. **S**I ex consideratione dotum, quibus humanam naturam exornatam videntur, oculos nostros ad finem, quem DEUS Sapientissimus per creationem hominis & brutorum intendit, convertamus, occurrit nobis stupenda discriminis inter duo hæc entia creata abyssus, quæ utrum homini præstantiam quandam præ brutis adjudicet, ex illis quæ in parte posteriori allaturi sumus, patebit, in hac vero parte sufficit ipsam tantum perlustrare differentiam. Nam quemadmodum bruta animantia capita sua terræ obvertunt, ita & terrenis, hoc est, sensualibus acquiescunt; homo vero vel ipsa cupiditatis insatiabilitate se ad majora, quam quæ in rerum caducarum consistunt, esse destinatum satis superque ostendit; quod etiam saniores gentium philosophorum agnoverunt. Voluit DEUS Optimus Maximus, ut homo creandus foret ejusmodi animal, quod gloriam ipsius illustraret, non solum quamdiu hujus vitæ stadium percurreret, verum etiam in æternum; quia gloriam suam illustrandam, ceu bonum maximum, non potest non DEUS immutabiliter appetere. Ast huic amplificandæ non alia ratione homo potest facere, quod satis est, nisi existentiam suam etiam post hanc vitam continuaret, hoc est, nisi foret immortalis. Unde quasi prono fluit alveo hominem in hac quoque re mirum in modum differre a brutis animantibus; quibus immortalitatem nemo, nisi luce meridiana cœcutire voluerit, adjudicabit, quod ut pluribus

pluribus excutiamus, instituti non permittit ratio, sufficit hoc & multa alia aliunde adstructa præsupponere. Si quis ulterius vel tantillum animum suum ad vitam hominum civilem contemplandam adverterit, non certe unum aut alterum differentia specimen deprehendet, sed infinita fere, quibus delineandis, tanto magis supersedere possumus, quanto plura & luculentiora hæc sunt; quæ quamvis ad accidentalem pertineant differentiam, non tamen eam ob rem parvi sunt faciendæ; quippe quæ uti reliqua omnia ad conservationem mortaliū quam maxime conferunt. Bruta animantia ipsa natura vestibus prospexit necessariis, homo vero ad conservandum atque tegendum corpus suum contra vim caloris & frigoris, aliaque pericula, sanitati corporis nociva, varia arte sua tegumenta contexit, vel pellibus animalium utitur; quibus varia ædificiorum genera accedunt, quæ in eundem finem varia arte multoque labore exstruuntur. Ut de illis quæ ratio humana ad vitam suam contra insultos hostiles defendendam excogitavit, nihil dicam. Fabricam corporis animalis peritissima manus creatrix ita confecit atque adornavit, ut capita sua semper in humum vertant, homo vero solus, quem papiones, in quantum in commercio hominum sunt, imitari haud raro discunt, erecto incidit corpore; quod gentiles quoque tanti fecerunt, ut vel ob solam hanc rationem homines multo nobilioris agnoscerent originis quam bruta animantia. Hinc enim Ovidius inter cetera hæc cecinit verba:

Os homini sublime dedit (scil. natura) cœlumque
 tueri,

Jussit & erectos ad sidera tollere vultus:

Et Cicero: DEUS homines humo excitatos celsos
 & erectos constituit; ad cœlique quasi cognationis &
 domicilii pristini conspectum excitavit. At ne limites
 brevitatis propositæ transeamus, infinita alia, dif-
 ferentiam de qua loquimur, arguentia, silentio in-
 volventes, hoc unicum tantum allatis addamus,
 quod in bruta animantia nullæ cadant virtutes,
 quibus tamen homines suam tam temporalem quam
 æternam felicitatem mirum quantum promovere
 augereque quivis nisi talpa cœcior est, videt. Ex
 his, quæ in hac dissertatiunculæ nostræ parte jam,
 quantumvis brevissimis & festinante calamo per-
 strinximus, in parte posteriori, Divina favente
 gratia, præstantiam hominis præ reliquis animalibus,
 in quantum vires juveniles valeant, delineatū
 sumus. DEO Ter Optimo, Maximo qui sapientię,
 potentię atque bonitatis suæ thesauros nobilissimos,
 tanta cum copia in genus nostrum confluere fecit,
 sit Laus & Gloria, per secula nunquam terminanda,
 Maxima!

